

EESTI VABARIIGI PRESIDENT

KRISTI KLAAMANN

2014

A series of several thin, white, parallel diagonal lines extending from the bottom right towards the top right of the slide.

TOOMAS HENDRIK ILVES
EVELIN ILVES

Vabariigi Presidendi kandidaadiks võib seada sünnilt Eesti kodaniku, kes on vähemalt 40 aastat vana. President valitakse ametisse viieks aastaks. Kedagi ei tohi valida Vabariigi Presidendiks rohkem kui kaheks ametiajaks. Kandidaadi ülesseadmise õigus on vähemalt viiendikul Riigikogu koosseisust.

PRESIDENDI VALIMINE JA AMETIAEG

Eesti Vabariigi põhiseaduse § 79 kohaselt valib Vabariigi Presidendi salajasel hääletusel Riigikogu. Igal Riigikogu liikmel on üks hääl. Valituks tunnistatakse kandidaat, kelle poolt hääletab Riigikogu koosseisu kahekolmandikuline enamus. Kui ükski kandidaat ei saa nõutavat häälteenamust, korraldatakse järgmisel päeval uus hääletusvoor. Enne teist hääletusvoorust seatakse üles uued kandidaadid. Kui teises hääletusvoorus ei saa ükski kandidaat nõutavat häälteenamust, siis korraldatakse kahe teises voorus enim hääli saanud kandidaadi vahel samal päeval kolmas hääletusvoor.

PRESIDENDI VALIMINE

- ▶ Kui Vabariigi Presidenti ei valita ka kolmandas hääletusvoorus, kutsub Riigikogu esimees ühe kuu jooksul Vabariigi Presidendi valimiseks kokku valimiskogu. Valimiskogu koosneb Riigikogu liikmetest ja kohalike omavalitsuste volikogude esindajatest. Iga kohaliku omavalitsuse volikogu valib valimiskogusse vähemalt ühe esindaja, kes peab olema Eesti kodanik. Riigikogu esitab valimiskogule presidendikandidaadiks kaks Riigikogus enim hääli saanud kandidaati. Presidendikandidaadi ülesseadmise õigus on ka vähemalt kahekümne ühel valimiskogu liikmel. Valimiskogu valib Vabariigi Presidendi hääletamisest osa võtnud valimiskogu liikmete häälteenamusega. Kui esimeses voorus ükski kandidaat valituks ei osutu, korraldatakse samal päeval kahe enim hääli saanud kandidaadi vahel teine hääletusvoor.

AMETISSE ASTUMINE, ÕIGUSLIK SEISUND JA VOLITUSTE LÕPPEMINE

Vabariigi Presidendi volituste tekkimise ja lõppemise sätestab Vabariigi Presidendi töökorra seadus. President astub ametisse andes Riigikogus ametivande.

Ametisse astumisega lõpevad kõik Vabariigi Presidendi volitused ja ülesanded kõigis teistes valitavates ning nimetatavates ametites ja tal tuleb ametisoleku ajaks peatada oma erakondlik kuuluvus.

Vabariigi President kasutab põhiseaduse § 85 alusel immunitaeti. Teda saab kriminaalvastutusele võtta ainult õiguskantsleri ettepanekul Riigikogu koosseisu enamuse nõusolekul. Täpsemalt reguleerib seda küsimust kriminaalmenetluse seadustik. Kriminaalvastutusele võtmisel Vabariigi Presidendi volitused peatuvad.

- ▶ Vabariigi Presidendi volitused lõpevad tema ametist tagasiastumisel (ei ole võimalik erakorralise või sõjaseisukorra ajal), teda süüdi mõistva kohtuotsuse jõustumisel, tema surma korral ja uue Vabariigi Presidendi ametisseastumisega.

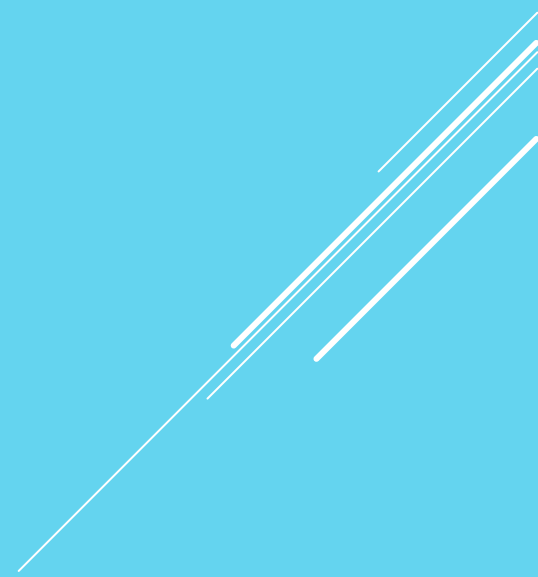
Kui Vabariigi President on Riigikohtu otsusel tervisest tulenevalt kehtvalt võimetu oma ülesandeid täitma või ei saa neid Vabariigi Presidendi töökorra seaduses ettenähtud juhtudel ja korras ajutiselt täita, tema volitused peatuvad. Vabariigi Presidendi volitused lähevad sel juhul üle Riigikogu esimehele, kelle volitused Riigikogu liikmena selleks ajaks peatuvad. Vabariigi Presidendi ülesannetes oleva Riigikogu esimehe pädevus on kitsam kui korralisel presidendil, sest ta ei tohi ilma Riigikohtu loata välja kuulutada Riigikogu erakorralisi valimisi ega keelduda seadusi välja kuulutamast.

Kui president ei ole oma ülesandeid üle kolme kuu järjest täita saanud või kui tema volitused enne tähtaega lõpevad, valib Riigikogu 14 päeva jooksul uue Vabariigi Presidendi.

Astudes Vabariigi Presidendi ametisse, annan mina, (ees- ja perekonnanimi), pühaliku tõotuse kaitsta vankumata Eesti Vabariigi põhiseadust ja seadusi, õiglaselt ja erapooletult kasutada minule antud võimu ning täita ustavalt oma kohuseid kõigi oma võimete ja parima arusaamisega Eesti rahva ja Vabariigi kasuks.

Põhiseaduse § 81

EV PRESIDENDI VANNE
RIIGIKOGU EES

Vabariigi Presidendi pädevus.

Vabariigi Presidendi kui riigipea konkreetne pädevus on esitatud põhiseaduse §-s 78 ja täpsustatud Vabariigi Presidendi töökorra seaduse ja eriseadustega.

PÄDEVUS

Vabariigi President esindab Eesti Vabariiki rahvusvahelises suhtlemises. Lähtudes sellest, et Vabariigi Valitsus korraldab suhtlemist teiste riikidega, koordineerib Vabariigi president oma välispoliitilist tegevust valitsusega.

Vabariigi Presidendil on aktiivne ja passiivne saatkonnaõigus. Ta nimetab ja kutsub Vabariigi Valitsuse ettepanekul tagasi Eesti Vabariigi diplomaatilised esindajad ning võtab vastu Eestisse akrediteeritud teiste riikide diplomaatiliste esindajate volikirjad. Eesti rahvusvaheliste lepingute sõlmimisel on tema pädevuses nende ratifitseerimine ja denonsseerimine, st nende allakirjutamine pärast seda, kui Riigikogu on nad heaks kiitnud. Sellised lepingud on Eesti põhiseaduse § 121 järgi: lepingud, mis muudavad Eesti piire, mille rakendamiseks on vaja Eesti seaduste vastuvõtmist, muutmist või tühistamist, millega Eesti ühineb rahvusvaheliste organisatsioonidega, mille kohaselt Eesti võtab endale rahalisi või sõjalisi kohustusi ja milles on ratifitseerimine ette nähtud. Presidendi üksikkompetents välissuhtluses seisneb sõjaseisukorra ja sellest lähtudes ka sõja lõpu väljakuulutamises agressiooni korral, samuti ettepanekus Riigikogule kuulutada välja sõjaseisukord, mobilisatsioon, demobilisatsioon ja erakorraline seisukord.

President annab Vabariigi Valitsuse ettepanekul diplomaatilisi auastmeid, mis antakse eluks ajaks.

Presidendi pädevus, suhted teiste põhiseaduslike institutsioonidega välissuhtluse valdkonnas on konkretiseeritud välissuhtlemisseaduse. Presidendi pädevus, suhted teiste põhiseaduslike institutsioonidega välissuhtluse valdkonnas on konkretiseeritud välissuhtlemisseaduse ja välisteenistuse seadusega.

VÄLISSUHTLUSPÄDEVUS

Riigikogule ettepanek kuulutada Eesti vastu suunatud agressiooni korral välja sõjaseisukord, mobilisatsioon ja demobilisatsioon, samuti lõpetada sõjaseisukord. Presidenti abistab tema riigikaitsekompetentsi täitmisel presidendi juures nõuandva organina tegutsev riigikaitse nõukogu, kuhu kuuluvad seaduse järgi Riigikogu esimees, peaminister, Riigikogu riigikaitsekomisjoni esimees, kaitseminister, siseminister, välisminister, justiitsminister, rahandusminister, Riigikogu väliskomisjoni esimees ja kaitseväe juhataja (sõja ajal kaitseväe ülemjuhataja). Riigikaitse Nõukogu tegutseb Vabariigi Presidendi kinnitatud kodukorra alusel.

Vabariigi President nimetab ja vabastab ametist Vabariigi Valitsuse ja kaitseväe juhataja ettepanekul kaitseväe juhtkonna, kuhu kuuluvad Kaitsejõudude Peastaabi ülem, Kaitseliidu ülem ja väeliikide ülemad. Vabariigi President kui riigikaitse kõrgeim juht annab kaitseväe juhataja ettepanekul välja käskkirju sõjaväeliste auastmete andmiseks, samuti kaitseväe juhataja asendamiseks.

Vabariigi Presidendi riigikaitsekompetents on täpsustatud rahuaja riigikaitse seaduse Vabariigi Presidendi riigikaitsekompetents on täpsustatud rahuaja riigikaitse seaduse, sõjaaja riigikaitse seaduse Vabariigi Presidendi riigikaitsekompetents on täpsustatud rahuaja riigikaitse seaduse, sõjaaja riigikaitse seaduse, erakorralise seisukorra seadusega Vabariigi Presidendi riigikaitsekompetents on täpsustatud rahuaja riigikaitse seaduse, sõjaaja riigikaitse seaduse, erakorralise seisukorra seadusega ja kaitseväeteenistuse seadusega.

RIIGIKAITSE PÄDEVUS

PÄDEVUS RIIGI SUHTES

President ja Riigikogu on omavahel seotud paljude presidendi formaalsete, samuti materiaalsete pädevustega. Vabariigi President kuulutab välja Riigikogu korralised valimised, kutsub kokku Riigikogu uue koosseisu esimese istungi ja avab selle. Presidendil on õigus seaduses sätestatud juhtudel kutsuda kokku Riigikogu täiendavaid istungeid ja erakorralisi istungeid.

Vabariigi President saab põhiseaduses ette nähtud alustel Riigikogu laiali saata ja kuulutada välja erakorralised valimised. Erakorralised Riigikogu valimised peab Vabariigi President välja kuulutama juhul, kui presidendi poolt esitatud peaministri kandidaat ei ole pärast kaht vooru suutnud valitsust moodustada, Riigikogu on esitanud oma peaministri kandidaadi ja ka tema ei esita kahe nädala jooksul oma valitsuse koosseisu presidendile. Teiseks kuulutab president välja Riigikogu uue koosseisu valimised, kui Riigikogu algatatud rahvahääletus ei leia rahvalt vajalikku toetust. Kolmas põhjus lõpetada Riigikogu ennetähtaegsete volituste lõpetamiseks on Riigikogu võimetus uut riigi- eelarvet vastu võtta kahe kuu jooksul pärast uue eelarveaasta algust. Viimane Riigikogu laialisaatmise põhjus erineb eelnevatest selle poolest, et siin on Vabariigi Presidendi otsustada, kas kuulutada uued valimised välja või mitte. Peaministrile või Vabariigi Valitsusele umbusalduse avaldamise korral võib president välja kuulutada uued valimised.

Vabariigi Presidendi suhted Riigikoguga on täpsustatud Riigikogu kodukorra seaduses.

Vabariigi President määrab peaministri kandidaadi, kellele teeb ülesandeks uue valitsuse moodustamise. Riigikogult valitsuse moodustamiseks volitused saanud peaministri kandidaat esitab valitsuse koosseisu Vabariigi Presidendile, kes nimetab uue valitsuse ametisse. Vabariigi President teeb peaministri ettepanekul muudatusi valitsuse koosseisus, st ta vabastab ametist ja nimetab ametisse üksikuid ministreid.

Vabariigi Valitsuse ja presidendi suhted on täpsustatud Vabariigi Valitsuse seaduses.

PÄDEVUS VABARIIGI VALITSUSE SUHTES

SEADUSANDLUSPÄDEVUS

Vabariigi President kuulutab välja Riigikogus vastu võetud seadused. See on presidendi ainupädevus, millesse ei ole kaasatud ükski teine põhiseaduslik institutsioon. Presidendil on ka nn vetoõigus, st riigipea võib seaduse jätta välja kuulutamata ja oma motiveeritud otsusega selle Riigikogule uuesti arutamiseks ning otsustamiseks saata. Presidendil on kontrolliõigus nii materiaal- kui ka protsessuaalõiguslike sätete üle. Kui Riigikogu presidendi poolt välja kuulutamata jäetud seaduse muutmata kujul uuesti vastu võtab, kuulutab president selle välja või pöördub Riigikohtu poole taotlusega tunnistada seadus põhiseadusega vastuolus olevaks. Kui Riigikohus leiab, et seadus on põhiseadusega kooskõlas, kuulutab president selle välja. Riigikogu VII ja VIII koosseisu tegutsemisaja jooksul on Vabariigi President jättnud välja kuulutamata 33 seadust, neist 8 puhul pöördus ta Riigikohtu poole. Riigikohus rahuldab riigipea taotluse 7 korral. Riigikogu IX koosseisu tegutsemisaja jooksul on Vabariigi President jättnud välja kuulutamata 8 seadust.

Riigikogu IX ja X koosseisu tegutsemisaja jooksul on Vabariigi President jättnud välja kuulutamata 13 seadust, neist 1 puhul pöördus ta Riigikohtu poole.

Kui Riigikogu ei saa erakorralistel asjaoludel kokku tulla ja on tekkinud edasilükkamatu riiklik vajadus, on Vabariigi Presidendil õigus anda välja seadlusi. Seadlusega ei saa muuta põhiseadust ja nn konstitutsioonilisi seadusi (loetelu toodud põhiseaduse §-s 104). Riigikogu peab oma järgmisel istungil need seadlused kas kinnitama või tühistama. Seega on seadlused erakorraline vahend riigikorra säilitamiseks ja riigipea tegutseb sel juhul riigi õiguskorra garandina.

Põhiseaduse kohaselt ei ole Vabariigi Presidendil seaduste algatamise õigust, v.a põhiseaduse muutmise algatamine.

Vabariigi President võtab oma põhiseaduslike ülesannete täitmiseks vastu otsuseid. Riigikaitse kõrgeima juhina ja Vabariigi Presidendi Kantselei tegevuse korraldamiseks annab Vabariigi President käskkirju.

Riigipea nimetab peaministrikandidaadi, kellele Riigikogu peab andma volituse Vabariigi Valitsuse moodustamiseks. Ta nimetab ametisse ja vabastab ametist peaministri ettepanekul valitsuse liikmeid, Eesti Panga nõukogu ettepanekul Eesti Panga presidendi, Riigikohtu ettepanekul maa- ja linnakohtunikud, halduskohtunikud ning ringkonnakohtunikud (s.o I ja II astme kohtunikud) ja valitsuse ning kaitseväe juhataja ettepanekul kaitseväe juhtkonna. Riigipea poolt ametisse nimetamisega kaasneb teatava sotsiaalse respekti andmine, kontrolli teostamine isiku nimetamise seaduslikkuse üle, ametisse nimetamise suurema avalikkuse tagamine ja ametnikule stabiilsuse tagamine.

Vabariigi President teeb Riigikogule ettepaneku järgmiste kõrgemate ametnike nimetamiseks: Riigikohtu esimees, Eesti Panga nõukogu esimees, riigikontrolör, õiguskantsler ja kaitseväe juhataja või ülemjuhataja sõjaajal. Riigiametnike ametisse nimetamine ja vabastamine toimub Vabariigi Presidendi töökorra seaduses sätestatud korras.

RIIGIAMETNIKE NIMETAMISE JA VABASTAMISE PÄDEVUS

Vabariigi Presidendi ainupädevuses on riiklike autasude andmine, milles teda nõuandva organina abistab teenetemärkide komitee. Autasude andmine kui riigi austusavaldus on maailma praktikas tavaliselt riigipea pädevus.

Eesti Vabariigi riiklikud ordenid ja nende taotlemine ning andmine on sätestatud teenetemärkide seadusega.

AUTASUSTAMISPÄDEVUS

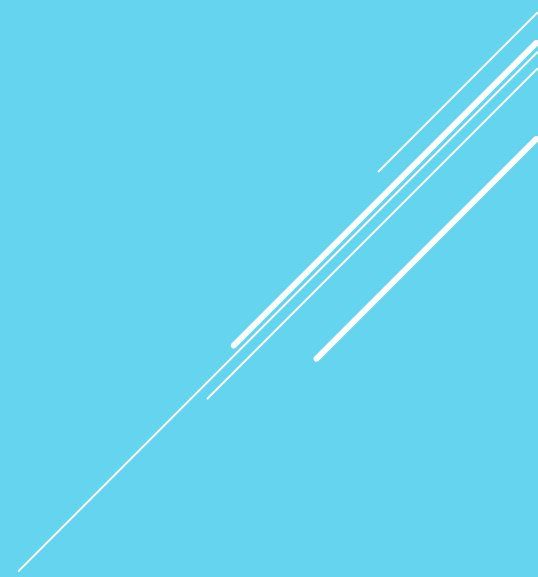
Presidendil on ainuõigus vabastada süüdimõistetud nende palvel karistuse kandmisest või kergendada karistust. Armuandmine eeldab, et õigusmõistmine on juba toimunud ja isik on antud üle täitevorganitele karistuse täideviimiseks. Armuandmisega ei anna Vabariigi President hinnangut kohtuotsusele. Rahvusvahelise tava kohaselt on see riigipea suvaotsustus, mida ta võib teha humansetel kaalutlustel.

ARMUANDMISÕIGUS

President algatab õiguskantsleri kriminaalvastutusele võtmise. Vastava ettepaneku teeb president Riigikogule riigiprokuröri taotlusel. Tal on õigus tutvuda kriminaalasja materjalidega.

Presidendi osa nimetatud menetluses on sätestatud kriminaalmenetluse seadustikuga.

ÕIGUSKANTSLERI KRIMINAALVASTUTUSELE VÕTMISE ALGATAMINE

Vabariigi Presidendi ametihüve on ametipalk ning muu presidendiks valitud isiku soodustus. Ametihüved on kehtestatud Vabariigi Presidendi ametihüve seadusega.

Vabariigi Presidendi ametipalga määraks on Eesti keskmise palga korrutis koefitsendiga 7,0. Peale selle saab Vabariigi President esinduskulude katteks esindustasu, mille suurus on 20% ametipalgast.

Ametivolituste ajal on Vabariigi Presidendil õigus kasutada ametikorterit, ametiautot ja autojuhti. Tal on õigus saada aastas puhkust 35 päeva. Puhkuse aja ja kestuse määrab president ise. Puhkuse ajaks säilitatakse talle ametipalk. Riigipead kaitseb ametivolituste ajal politseiasutus (julgestusteenistus).

Pärast ametivolituste lõppu makstakse presidendile pensioni, mille suurus on 75% kehtivast presidendi ametipalga määrast. Kui president on oma ametivolituste ajal kaotanud täielikult või osaliselt töövõime, suurendatakse tema ametipensioni 25% võrra. Õigus toitjakaotuspensionile on presidendi surma korral ka tema töövõimetutel pereliikmetel ja abikaasal. Presidendi pereliikme pensioni suurus on veerand presidendi ametipensionist.

Pärast ametivolituste lõppemist on presidendil õigus saada oma kasutusse tööruumid (üüri- ja kantseleikulud hüvitab riik), saada oma kasutusse nõunik ja sekretär, saada ühekordset toetust aasta ametipalga ulatuses ja kasutada ametiautot ning autojuhti. Vajaduse korral määrab peaminister presidendile ka kaitse.

PRESIDENDI AMETIHÜVED

Hoones on riigipea töökabinet ja esindusruumid.
Hoones töötab Vabariigi Presidendi Kantselei ja
asub ka presidendi ametikorter.

KADRIORU LOSS

